

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

“Фінансові ресурси державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності”

Студентки 2 курсу, 4м групи,
спеціальності 072

«Фінанси, банківська справа
та страхування»,
спеціалізації «Державні
фінанси»

Бойчук Анастасії Миколаївни

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Шевченко Світлана Олексіївна

Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і
техніки України

д.е.н., професор

Чугунов Ігор Якович

Київ 2018

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ	
1.1. Система державного соціального страхування як важлива складова соціального захисту населення	6
1.2. Джерела формування та напрями використання коштів в системі державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	11
РОЗДІЛ 2. СТАН ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ В УКРАЇНІ	
2.1. Аналіз розвитку формування доходів системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	19
2.2. Особливості фінансування матеріального забезпечення та соціальних послуг в системі державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	25
РОЗДІЛ 3. РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ В УКРАЇНІ	
3.1. Вдосконалення порядку використання коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності застрахованим особам	33
3.2. Напрями розвитку державного соціального страхування з тимчасової непрацездатності	38
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

Вступ

Актуальність теми. Складна економічна ситуація та основні тенденції в сучасних демографічних процесах підвищують вплив на громадян негативних соціальних ризиків, що потребує впровадження результативних якісних зрушень для створення умов соціальної безпеки для населення. Головною передумовою для створення соціально орієнтованої ринкової економіки є впровадження діючої системи економічного захисту населення.

Сучасній системі соціального страхування в Україні доводиться вирішити таку довгострокову проблему як фінансування пенсійних систем та охорони здоров'я в умовах старіння населення. Поряд з цим кожного року постають нові виклики: необхідність оптимізації витрат, зменшення доходу Фонду соціального страхування від страхових внесків через зниження рівня зайнятості та застою зростання рівня заробітних плат, постійне збільшення потреби в соціальних виплатах, особливо в допомозі по безробіттю та пенсіях. Невід'ємним елементом реформування соціального страхування в Україні є постійне статистичне забезпечення управління фондами соціального страхування. Вирішення вищезазначених проблем є основною частиною у вдосконалення соціального захисту населення, адже в іншому разі підвищується загроза переростання соціальної нестабільності в політичну кризу.

На сучасному етапі потребують вирішення питання поліпшення матеріального забезпечення застрахованих осіб, створення ефективного фінансового механізму використання страхових коштів, підвищення ролі державного нагляду за діяльністю системи соціального страхування, забезпечення прозорості її діяльності.

Теоретичні та практичні питання соціального страхування постійно перебувають у центрі уваги науковців. Серед сучасних вітчизняних учених питання соціального страхування в цілому та страхування з тимчасової втрати працездатності, зокрема, досліджувались у працях В.М. Андріїва, Н.Б. Болотіної, Я.І. Безуглої, М. Боднарука, Б.С. Стичинського, І.О. Гуменюк, Ю.І. Павленка, І.М. Сироти, Н.М. Внукової, С.І. Юрія, В.Б. Тропіної та ін.

Незважаючи на підвищений інтерес учених до проблем соціального страхування, питання, пов'язані із теорією та практикою формування та використання фінансових ресурсів соціального страхування з тимчасової втрати працездатності до цього часу не втрачають своєї актуальності.

Мета дослідження. Метою дослідження є вдосконалення основних методів управління державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за для підвищення соціального захисту населення.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- Розкрити місце та роль державного соціального страхування в забезпеченні суспільного добробуту;
- Проаналізувати стан формування та використання коштів державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, оцінити ступінь її відповідності міжнародній практиці;
- Здійснити аналіз тенденцій розвитку державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні.

Об'єктом дослідження є система загальнообов'язкового державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Предметом дослідження є механізми управління та наукові, методологічні та методичні засади забезпечення управління загальнообов'язкового державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні.

Методи дослідження. Цілісність дослідження забезпечують системний та комплексний підходи. Для теоретичного осмислення досвіду впровадження систем соціального страхування у світі застосовано методи аналізу й синтезу. Методи єдності логічного порівняння та аналогії застосовано при визначенні предмета дослідження, а також при обґрунтуванні засобів удосконалення механізмів управління системою соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та її взаємодії з іншими суб'єктами системи загальнообов'язкового державного соціального страхування України. Методи наукової ідентифікації й класифікації

використано при узагальненні теоретичних положень вітчизняних і зарубіжних джерел. На основі методів індукції та дедукції здійснено інституціональний аналіз діяльності органів державної влади, які беруть участь спільно із соціальними партнерами в управлінні системою соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, проаналізовано послідовність запровадження сучасної системи загальнообов'язкового державного соціального страхування України.

Наукова новизна. Обґрунтовано, що рівень досягнутих соціальних гарантій, що фінансуються Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності має бути збережений і подальша фінансова політика Фонду має бути спрямована на зростання рівня соціальної захищеності застрахованих осіб та членів їх сімей. У зв'язку з цим: слід внести зміни у методику планування та прогнозування доходів і видатків бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в частині врахування динаміки зміни показників, які впливають на соціальні виплати, і стосуються народжуваності, захворюваності, смертності населення.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці відповідних механізмів щодо вдосконалення системи загальнообов'язкового державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та опрацюванні пропозицій щодо її удосконалення. Запропоновані механізми можуть бути застосовані в процесі розробки директивних документів органами державної влади різних рівнів.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опублікована наукова стаття «Фінансові ресурси державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності» у збірнику наукових праць «Фінансова система України» (2018 рік).

РОЗДІЛ І

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ.

1.1. Система державного соціального страхування як важлива складова соціального захисту населення.

Саме в умовах трансформації економічних підвалин суспільства відповідне страхування забезпечує не тільки грошові виплати у разі настання страхових випадків, а й створює правові та економічні умови для стимулювання ефективної праці. Саме у цьому періоді створюється нова система грошових стосунків, необхідність якої об'єктивно впливає із функцій демократичної держави з соціально орієнтованою економікою ринкового типу. Світовий досвід показує, що життєздатність такої системи базується на існуванні певних умов.

По-перше, необхідність фінансових ресурсів, що дозволяють юридичним та фізичним особам взяти на себе витрати на страхування. Розміри таких витрат значною мірою залежать від суб'єктивних дій політичних сил, що перебувають при владі.

По-друге, існування зрілої соціальної політики, яка є однією зі складових економічної політики, одночасно виступаючи гарантом забезпечення ефективної реалізації цілей інших складових економічної політики, а також забезпечення соціального захисту тих верств населення, індивідів, які потребують саме захисту, підтримки з боку всього суспільства. Адже багатовікова відсутність власної державності та героїчна боротьба за неї породили не в одному поколінні українців культ держави, готовність жертвувати заради неї, непохитну віру в її всесильність.

По-третє, забезпечення відповідної правової бази, що гарантується прийняттям законодавчих актів, інших нормативних документів щодо реалізації соціальної політики, які б, що найголовніше, у своїй взаємодії усували відповідні суперечності.

Аналізуючи ці умови, варто підкреслити принципи системної парадигми, головними серед яких є посиленна увага до взаємодії між різними сферами

функціонування суспільства (політикою, економікою, культурою, ідеологією) та усвідомлення реального життя у його цілісності настільки глибоко, наскільки це можливо.

Соціальне страхування передбачає такі важливі види економічної підтримки громадян, як грошові виплати, компенсація, витрати на лікування, реабілітацію, перепідготовку та перекваліфікацію, а також профілактику. Таке страхування здійснюється одночасно з соціальною допомогою та соціальним забезпеченням як важливими формами соціального захисту громадян, однак відрізняється від них джерелами формування фінансових ресурсів, принципами їх організації, видами та формами виплат грошових коштів.

Соціальний захист в Україні має такі складові (рис.1.1):

- соціальне страхування — організаційно-економічний інститут захисту громадян від соціальних ризиків, що впливають на їх працездатність: хвороба, каліцтво, старість, та інші випадки, передбачені законом;
- соціальна допомога — різні види соціальних виплат, дотацій, пільг, субсидій, що надаються особам, які потребують соціального захисту;
- соціальна справедливість (соціальна солідарність) — компенсація впливу непередбачуваних негативних явищ, таких як техногенні катастрофи чи природні стихійні лиха.

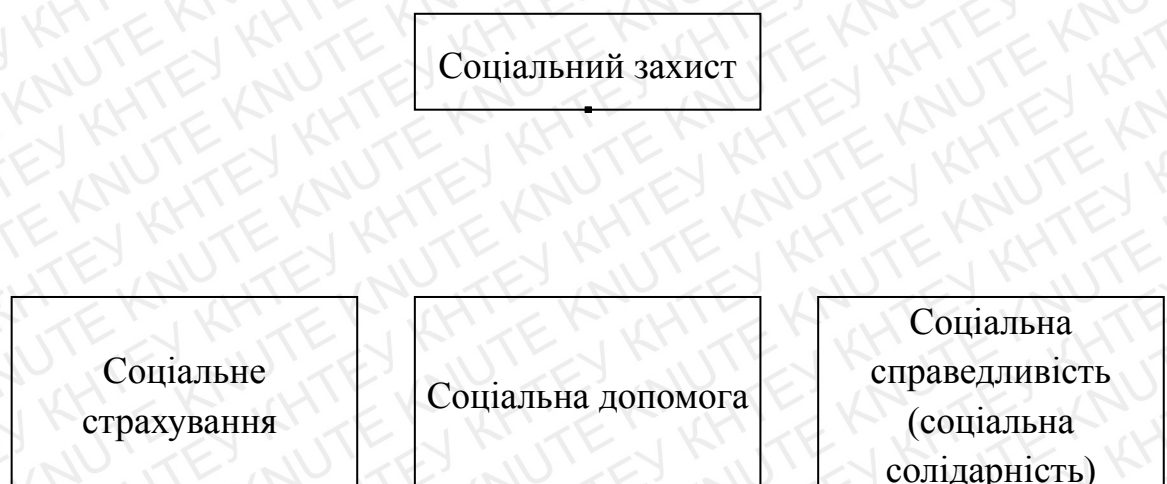

Рис. 11. Складові соціального захисту в Україні.

Соціальний захист населення як інструмент підвищення рівня життя є найважливішою ланкою діяльності уряду й індикатором ефективності соціальної

політики держави. Система соціального захисту являє собою комплекс державних та суспільних соціально-економічних заходів, які законодавчо закріплені і є гарантіями матеріального забезпечення певним категоріям населення у випадку відсутності чи втрати ними постійних джерел доходу. Ці заходи гарантують також матеріальну підтримку малозабезпеченим групам населення [2].

Право на соціальний захист гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Соціальне страхування — фундаментальна основа державної системи соціального захисту населення, що уможливорює матеріальне забезпечення і підтримку непрацездатних громадян (у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом) за рахунок грошових фондів, сформованих працездатними членами суспільства. А отже, соціальне страхування має безпосереднє відношення буквально до кожної людини, починаючи від її народження і до останнього дня життя.

Соціальна допомога - це грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у нужді, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу. Пріоритетний розвиток соціальних фондів пов'язаний з тривалою перебудовою економіки, значним зниженням рівня матеріального забезпечення громадян, зростанням безробіття, демографічною ситуацією, дефіцитом бюджетних ресурсів та військовими діями в країні. Отже, соціально-економічний стан нашого суспільства вказав на необхідність виокремлення надзвичайно важливих соціальних видатків в окрему групу із забезпеченням їх самостійними джерелами доходів. Особливістю державних позабюджетних фондів соціального

призначення є те, що вони вирішують завдання соціального захисту населення через механізм загальнообов'язкового державного соціального страхування [3].

Таким чином, загальнообов'язкове державне соціальне страхування здійснюється позабюджетними страховими фондами, які є страховиками з окремих видів соціального страхування. Вони беруть на себе зобов'язання формувати доходи і надавати застрахованим особам матеріальне забезпечення та соціальні послуги у зв'язку з настанням страхових випадків [4-6].

Станом на 01.01.2015 р. відповідно до ЗУ №77-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28.12.2014 р. та внесення змін до ЗУ №1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 р. утворено Фонд соціального страхування України, основні засади створення та обґрунтування доцільності якого зазначено на рис. 1.2.

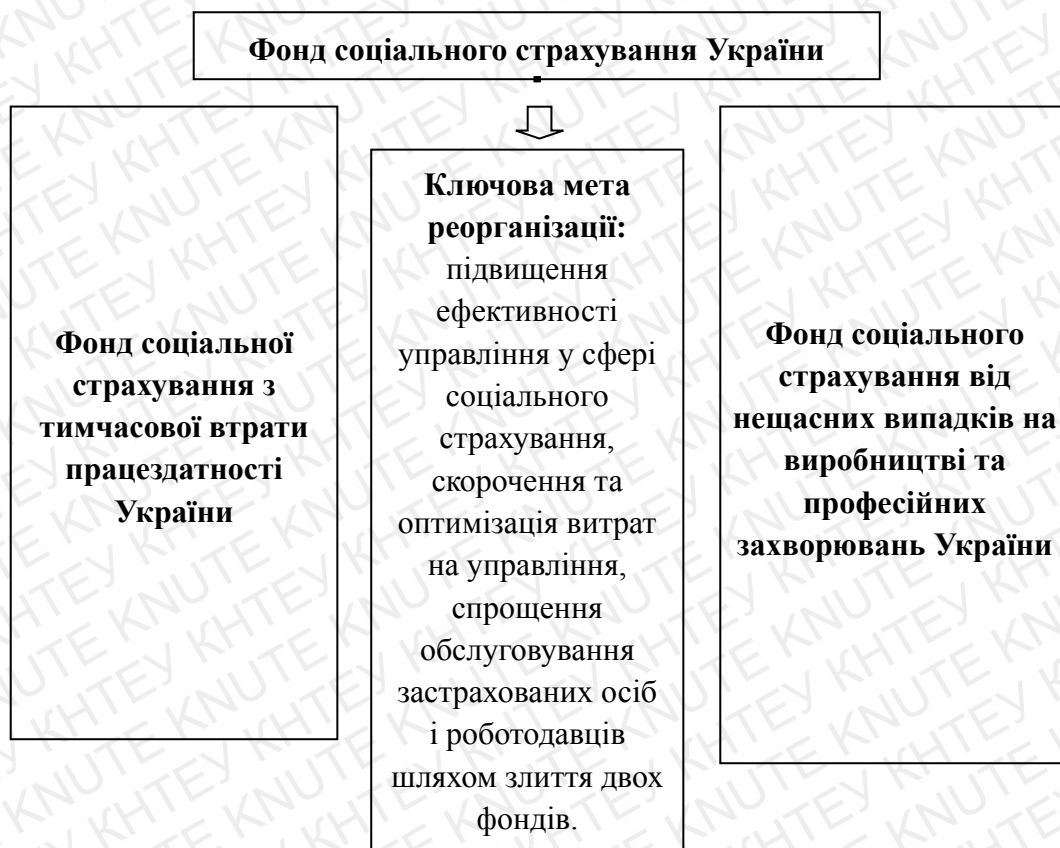

Рис. 1.2. Основні засади реформування фондів соціального страхування.

З огляду на швидкість прийняття ЗУ №77-VIII , а саме отримання на розгляд ВРУ 22.12.2014 та прийняття закону 28.12.2014 р., виявлено низку недоліків щодо реформування сфери соціального страхування шляхом злиття фондів, зокрема:

- наявна невідповідність організаційних структур двох реформованих фондів одна одній;
- відсутні будь-які можливості провести інвентаризацію майна в Донецькій, Луганській областях та АР Крим, що унеможлиблює складання передавальних актів та проведення реорганізації взагалі.

Як результат, відсутня можливість провести об'єднання в законний спосіб. Станом на 2018 рік зареєстрованими є 3 фонди: Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та новостворений Фонд соціального страхування України, при тому, починаючи з 01.01.2015 р., вони знаходяться у стадії реорганізації.

Основним завданням Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України є:

- організаційно-управлінські заходи по виконанню завдань, покладених на Фонд;
- керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням;
- збір і акумуляцію страхових внесків та інших коштів, призначених для фінансування матеріального забезпечення та соціальних послуг, що надаються Фондом;
- матеріальне забезпечення (надання допомоги) застрахованим особам у зв'язку з настанням страхового випадку: тимчасової втрати працездатності, вагітності та пологів, народження дитини, доглядом за дитиною до досягнення нею трирічного віку, смерті застрахованої особи, а також членів сім'ї, які перебували на її утриманні;

- забезпечення у межах асигнувань, установлених на ці цілі бюджетом Фонду, оздоровчих заходів (оплата путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам, членам їх сімей та студентам за наявності медичних показань, до дитячих оздоровчих закладів);
- часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв підприємств, установ та організацій, надання соціальних послуг у позашкільній роботі з дітьми (утримання дитячо-юнацьких спортивних шкіл, дитячих оздоровчих таборів і позашкільне обслуговування) в порядку, визначеному правлінням Фонду.

Таким чином, соціальне страхування є важливою складовою соціального захисту населення. Саме в умовах трансформації економічних підвалин суспільства відповідне страхування забезпечує не тільки грошові виплати у разі настання страхових випадків, а й створює правові та економічні умови для стимулювання ефективної праці. Якраз у цьому періоді створюється нова система грошових відносин, необхідність якої об'єктивно впливає з функцій демократичної держави із соціально орієнтованою економікою ринкового типу.

1.2. Джерела формування та напрями використання коштів в системі державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Сьогодення характеризується певними закономірностями у соціально-демографічному середовищі, більшість з яких вказують на необхідність концентрації зусиль та ресурсів для досягнення прогресивних якісних зрушень. В Україні відбувається реформування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування. А саме проводиться зменшення витрат з бюджетів державних Фондів соціального страхування на утримання виконавчого апарату та поліпшення реального соціального захисту населення України за рахунок збереження страхових коштів від розкрадання та зайвих витрат. Шляхом реформ також необхідно вивести кошти заробітної плати з тіні

та полегшити податковий тиск на роботодавців, зменшити тіньовий обіг коштів і залучити їх у легальну економіку держави.

На сьогоднішній день формування коштів Фонду здійснюється за рахунок:

- страхових внесків страхувальників — роботодавців і застрахованих осіб;
- сум пені, штрафів та інших фінансових санкцій, застосованих до страхувальників та посадових осіб відповідно до законодавства;
- благодійних внесків підприємств, установ, організацій та фізичних осіб;
- асигнувань із Державного бюджету України;
- інших надходжень відповідно до законодавства.

Кошти фондів не входять до складу Державного бюджету, держава є лише гарантом надання матеріального забезпечення та соціальних послуг застрахованим особам фондами, стабільної діяльності фондів. При веденні бухгалтерського обліку фонди прирівнюються до бюджетних установ, однак вони застосовують методики ведення бухгалтерського обліку, які не встановлено Державним казначейством. Облік доходів, витрат і фінансових результатів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (далі – Фонд) суттєво відрізняється від обліку в інших фондах та бюджетних установах.

Кошти Фонду не підлягають вилученню та використовуються тільки за цільовим призначенням, а у разі невикористання в поточному році переходять на наступний фінансовий рік. Ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності Фонду здійснюється за методом нарахування, за яким операції та події визнаються в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати коштів (або їх еквівалентів), крім обліку: адміністративних штрафів, господарських санкцій (неустойка, штраф, пеня), пов'язаних з фінансово-господарською діяльністю органів Фонду, сум відшкодування витрат при наданні допомоги по тимчасовій непрацездатності та

по вагітності і пологах внаслідок порушення порядку видачі або продовження листків непрацездатності закладами охорони здоров'я, не прийнятих до заліку витрат коштів Фонду на часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв, фінансування оздоровлення дітей у дитячих закладах оздоровлення, часткове фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл, інших видатків, здійснених за рішеннями правління Фонду та правлінь його відділень; сум відшкодування витрат Фонду на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, пасивних доходів та сум відшкодування вартості невикористаних путівок і путівок, виданих із порушенням, які обліковуються за касовим методом.

У більшості розвинутих країн світу фінансові механізми соціального страхування використовують принцип автономності від державного бюджету, а також актуарні методи розрахунку для підтримання збалансованості фінансового забезпечення в довгостроковій перспективі. При цьому організація страхових фондів, як правило, зводиться до двох видів:

- фінансові потоки соціального страхування здійснюються за допомогою спеціальних державних централізованих позабюджетних фондів;
- організація фінансових потоків фондів – це взаємне страхування під контролем держави.

Соціальні фонди утворюються за рахунок трьох джерел: страхових внесків застрахованих і роботодавців, субсидій держави. Розмір утримань страхових внесків із зарплати працюючих чималий (у різних країнах він становить від 6 до 14%).

Підкреслено, що найбільш поширена система соціального страхування, за якою страхові внески обов'язково утримуються із заробітної плати, а право на страхову виплату чи допомогу (за наявності трудового стажу і деяких інших умов) надається незалежно від матеріального становища сім'ї застрахованого.

Платниками страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності є страхувальники та застраховані особи.

До страхувальників належать:

- 1) підприємства, установи, організації, їх об'єднання, бюджетні, громадські та інші установи і організації, об'єднання громадян та інші юридичні особи незалежно від форм власності, виду діяльності, господарювання, в особі власника або уповноваженого ним органу;
- 2) філії, відділення та інші відокремлені підрозділи страхувальників, що не мають статусу юридичної особи і самостійно проводять розрахунки з оплати праці, інші суб'єкти господарської діяльності, що використовують працю найманих працівників і не мають статусу юридичної особи;
- 3) фізичні особи, які використовують працю найманих працівників;
- 4) розташовані в Україні іноземні підприємства, установи, організації, філії та представництва, які використовують працю найманих працівників;
- 5) на добровільних засадах брати участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні можуть:
 - а) громадяни України, які працюють за межами території України і не застраховані в системі соціального страхування країни, в якій вони перебувають;
 - б) особи, які забезпечують себе роботою самостійно (особи, які займаються підприємницькою, адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з одержанням доходу безпосередньо від цієї діяльності, в тому числі члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок);
 - в) фізичні особи, які виконують роботи згідно з цивільно-правовими угодами.

Контроль за правильністю нарахування, своєчасністю і повнотою перерахування й надходження страхових внесків та інших платежів до ФСС ТВП здійснюють страхувальники, виборні органи профспілок на підприємстві, в установі, організації, комісії із соціального страхування на підприємстві та центральні й територіальні органи фонду.

Органи ФСС ТВП проводять ревізії та перевірки на підприємствах, в організаціях. Перевірці підлягають бухгалтерські документи щодо повноти нарахування страхових внесків на оплату праці найманих працівників, платіжні доручення про перерахування сум страхових внесків та інших платежів на

рахунок ФСС ТВП, касові документи про сплату (часткової) повної вартості путівок на санаторно-курортне лікування та оздоровлення, оплачених за рахунок коштів ФСС ТВП, видаткові документи на проведені виплати і перерахування, акти розслідування нещасних випадків невиробничого характеру, відповідність даних фінансових звітів за коштами Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності балансовим рахункам «За соціальним страхуванням».

Перевірці підлягають документи за поточний і попередній роки, а в разі виявлення порушень або зловживань — за більш ранні періоди.

За результатами перевірки складається акт у двох примірниках і підписується особами, які проводили перевірку, та керівником і головним бухгалтером страхувальника. Один із примірників акта передається під розписку керівникові або головному бухгалтеру страхувальника.

В акті зазначається: за який період проведено перевірку, які виявлено порушення в нарахуванні та сплаті страхових внесків і пені, обчисленні та виплаті допомоги; відображаються суми додатково нарахованих страхових внесків і пені. Зміст порушення викладається в акті із зазначенням порушених нормативно-правових актів.

Суми донарахованих платежів і фінансових санкцій сплачуються страхувальниками на рахунок Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності у десятиденний термін із дня складання акта ревізії чи перевірки окремим платіжним дорученням.

У разі відмови керівника чи головного бухгалтера підприємства або фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності від підписання акта перевірки посадовою особою органу ФСС ТВП складається акт довільної форми, що засвідчує факт такої відмови. При цьому в акті слід зазначити про ознайомлення керівника і головного бухгалтера підприємства, фізичної особи суб'єкта підприємницької діяльності із змістом акта перевірки та нормативно-правовими актами.

Посадові особи страхувальників, винні у порушенні встановленого порядку реєстрації платників страхових внесків, сплати платежів до Фонду соціального

страхування з тимчасової втрати працездатності, у неподанні звітності залежно від обставин справи притягуються до матеріальної, адміністративної та кримінальної відповідальності.

Органи Фонду соціального страхування надсилають матеріали, що підтверджують факти порушень, до органів прокуратури, суду чи іншого визначеного законом органу.

Допомога з тимчасової непрацездатності надається застрахованій особі у формі матеріального забезпечення, яке повністю або частково компенсує втрату заробітної плати (доходу), у разі виникнення у неї одного з таких страхових випадків:

- тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві;
- необхідності догляду за хворою дитиною;
- необхідності догляду за хворим членом сім'ї;
- догляду за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 16 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною;
- карантину, накладеного органами санітарно-епідеміологічної служби;
- тимчасового переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на більш легку, нижчеоплачувану роботу;
- протезування з перебуванням у стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства;
- санаторно-курортного лікування.

Застрахованим особам, які працюють на сезонних і тимчасових роботах, допомога з тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, надається не більш ніж на 75 календарних днів протягом календарного року.

Допомога на період тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, виплачується застрахованим особам ФСС ТВП, починаючи з шостого дня непрацездатності, за весь період до відновлення працездатності або до встановлення МСЕК

інвалідності незалежно від звільнення застрахованої особи у період втрати працездатності у порядку та розмірах, встановлених законодавством.

Перші п'ять днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми оплачуються власником чи уповноваженим органом за рахунок коштів підприємства, організації за основним місцем роботи у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Допомога з тимчасової непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років виплачується застрахованій особі з першого дня за період, протягом якого дитина - за висновком лікаря - потребує догляду, але не більш ніж за 14 календарних днів. Допомога із тимчасової непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років, якщо вона потребує стаціонарного лікування, виплачується застрахованій особі з першого дня за весь час її перебування в стаціонарі разом із хворою дитиною.

Допомога з тимчасової непрацездатності по догляду за хворим членом сім'ї (крім хворої дитини віком до 14 років) надається застрахованій особі з першого дня, але не більше ніж за 3 календарні дні, а у виняткових випадках з урахуванням тяжкості хвороби члена сім'ї та побутових обставин — не більш ніж за 7 календарних днів.

Допомога з тимчасової непрацездатності в разі захворювання матері або іншої особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 16 років, надається застрахованій особі, яка здійснює догляд за дитиною, з першого дня за весь період захворювання в порядку та встановлених розмірах.

Допомога з тимчасової непрацездатності із догляду за хворою дитиною віком до 14 років, з догляду за хворим членом сім'ї та в разі захворювання матері або іншої особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною віком до 3 років або дитиною-інвалідом віком до 16 років, не надається, якщо застрахована особа перебувала в цей час у щорічній (основній чи додатковій) відпустці, додатковій відпустці у зв'язку з навчанням або творчій відпустці.

Допомога з тимчасової непрацездатності, якщо тимчасова непрацездатність застрахованої особи викликана карантинном, накладеним органами санітарно-епідеміологічної служби, надається з першого дня за весь час відсутності на роботі з цієї причини.

Допомога з тимчасової непрацездатності у разі тимчасового переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, нижчеоплачувану роботу цій особі, надається з першого дня за час такої роботи, але не більше ніж на два місяці. Допомога з тимчасової непрацездатності в разі здійснення протезування за медичними показаннями у стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства надається застрахованій особі з першого дня за весь період перебування на цьому підприємстві з урахуванням часу на проїзд до протезно-ортопедичного підприємства та назад.

Допомога з тимчасової непрацездатності в разі здійснення санаторно-курортного лікування надається застрахованій особі, якщо тривалість щорічної (основної та додаткової) відпустки недостатня для лікування і проїзду до санаторно-курортного закладу та назад.

Допомога з тимчасової непрацездатності застрахованій особі, яка направляється на санаторно-курортне лікування після перенесених захворювань і травм безпосередньо із стаціонару лікувального закладу за рахунок страхових коштів ФСС ТВП, надається лише за час проїзду до санаторно-курортного закладу та назад. Допомога з тимчасової непрацездатності застрахованій особі, яка виховує дитину-інваліда віком до 16 років, надається за весь період санаторно-курортного лікування дитини-інваліда (з урахуванням часу на проїзд до санаторно-курортного закладу та назад) за наявності єдиного висновку про необхідність стороннього догляду за нею.

Таким чином, на сучасному етапі потребують вирішення питання поліпшення матеріального забезпечення застрахованих осіб, створення ефективного фінансового механізму використання страхових коштів, підвищення ролі державного нагляду за діяльністю системи соціального страхування, забезпечення прозорості її діяльності.

РОЗДІЛ 2. СТАН ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз розвитку формування доходів системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Створення розвиненої і платоспроможної системи фондів державного соціального страхування, здатної компенсувати збиток від непередбачених подій, зміцнення довіри населення до державних цільових фондів можливе тільки при правильній побудові стратегії розвитку даної системи.

Наразі в Україні розпочато реорганізацію Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві.

Серед основних аргументів щодо необхідності злиття таких фондів законодавці виділяють: підвищення ефективності управління системою соціального страхування, скорочення та оптимізація витрат на управління Фондами, спрощення процедури обслуговування застрахованих осіб та роботодавців. Це, на переконання експертів, дозволить отримати додатковий фінансовий ресурс для здійснення страхових виплат безпосередньо громадянам, а також отримати ресурс приміщень, техніки, який планується спрямувати на інші важливі галузі соціальної політики. Більше того, урядовці в оптимізації Фондів вбачають додаткову можливість для поліпшення якості соціальних послуг, що надаються уразливим верствам населення.

Розглянемо особливості фінансового забезпечення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2015-2017 рр.

За даними табл. 2.1. можна сказати, що обсяг надходжень від страхових внесків у 2016 році в порівнянні з 2015 роком зростає, але у 2017 році зменшується. Так, надходження від єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ) у 2017 році у порівнянні з 2016 роком зменшились на 10,1 %, а загальний обсяг доходів за цей же період зменшились на 10,4 %.

Таблиця 2.1.

**Доходи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати
працездатності України у 2015 - 2017 рр., млн. грн.**

Показники	Роки					
	2015	2016	Темп росту, %, 2016/20 15	2017	Темп росту, %, 2017/2016	Темп росту, %, 2017/2015
Надходження від сплати страхових внесків (ЄСВ)	9 697,8	10 595,4	109,3	9 520,8	89,9	98,2
Часткова оплата за путівки	244,4	249,5	102,1	222,5	89,2	91,0
Інші надходження	105,7	123,0	116,4	82,9	67,4	78,4
Всього доходів	10 047,9	10 967,9	109,2	9 826,2	89,6	97,8

Джерело: Складено автором за даними Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://www.fse.gov.ua>.

Такий стан справ у сфері наповнення доходної частини Фонду соціального страхування на випадок безробіття пов'язаний з тим, що в 2017 році уряд держави збільшив частку коштів, що відраховується від надходжень ЄСВ на пенсійне страхування з метою забезпечення подолання дефіциту бюджету Пенсійного фонду України.

Переважна частина доходів (більше 95%) бюджету Фонду за досліджуваний період формується за рахунок надходжень від ЄСВ.

Розглянемо особливості використання фінансових ресурсів за соціальним страхуванням з тимчасової втрати працездатності за даними відображеними в табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

**Видатки Фонду соціального страхування з тимчасової втрати
працездатності України у 2015-2017 рр., млн. грн.**

Видатки	Роки					
	2015	2016	Темп росту, %, 2016/ 2015	2017	Темп росту, %, 2017/ 2016	Темп росту, %, 2017/ 2015
Допомога по тимчасовій непрацездатності	4 895,0	5 762,2	117,7	5 203,9	90,3	106,3
Допомога по вагітності та пологах	2 189,2	2 559,4	116,9	2 546,0	99,5	116,3
Допомога на поховання	34,1	39,5	115,8	35,6	90,1	104,4
Оздоровчі заходи	1 617,0	2 020,6	125,0	1 834,4	90,8	113,4
Виплати громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	47,7	55,5	116,4	53,0	95,5	111,1
Утримання апарату управління Фонду	471,2	500,7	106,3	461,8	92,2	98,0
Інші видатки	28,9	77,8	269,2	46,0	59,1	159,2
Всього видатків	9 283,1	11 015,7	118,7	10 180,7	92,4	109,7

Джерело: Складено автором за даними Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://www.fse.gov.ua>.

Як можна бачити, за досліджуваний період 2015-2017 рр., видатки Фонду зросли у 2016 році порівняно з 2015 роком, проте в 2017 році їх обсяг зменшився. В структурі видатків найбільше фінансування припадало на виплату допомоги по тимчасовій втраті працездатності та допомоги по

вагітності і пологах. Меншу частку складала інші видатки Фонду та видатки на утримання апарату управління Фонду.

Слід сказати, що темп зростання за усіма видатками бюджету Фонду у 2017 році в порівнянні з 2016 роком знизився, що обумовлено зменшенням доходної частини Фонду за відповідний період.

Зазначимо, що за досліджуваний період 2015-2017 років фінансовий стан бюджету даного Фонду був достатньо протирічливим. Якщо у 2015 році можна було спостерігати профіцит бюджету даного Фонду, то вже у 2016-2017 рр. Фонд мав дефіцит фінансових ресурсів (табл. 2.3.), який покривався за рахунок коштів державного бюджету.

Таблиця 2.3

Доходи і видатки Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності у 2015-2017 рр., млн. грн.

Показники	Роки		
	2015	2016	2017
Доходи	10 047,9	10 967,9	9 826,2
Видатки	9 283,1	11 015,7	10 180,7
Дефіцит / Профіцит	764,8	-47,8	-354,5

Джерело: Складено автором за даними Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://www.fse.gov.ua>.

Відмітимо, що наукові підходи до зміцнення фінансової бази даного виду соціального страхування різні, однак його фінансову стабільність можливо забезпечити тільки на основі зростання розміру заробітної плати та збільшення її частки у структурі ВВП та собівартості продукції. З метою збільшення фінансових ресурсів соціального страхування з тимчасової втрати працездатності доцільно використовувати альтернативні джерела формування його бюджету. Одним із резервів наповнення доходної частини бюджету фонду є капіталізація фінансових ресурсів з розміщенням тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках у комерційних банках.

Проблема обмеженості фінансових ресурсів Фонду та, зокрема, скорочення його видатків у 2017 році актуалізує питання щодо оптимізації видатків Фонду.

Одним із шляхів скорочення видатків соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є впорядкування фінансування оздоровчих заходів. Від часу, коли Фонд підпорядковувався профспілкам, у його видатках зберігаються витрати на утримання дитячо-юнацьких спортивних шкіл, придбання новорічних подарунків та оздоровлення дітей. Звичайно, усі ці заходи потрібні, але вони не повинні фінансуватися за рахунок страхових коштів. Дедалі проблематичнішим стає фінансування санаторно-курортного лікування, оскільки ціни на путівки постійно зростають, що значною мірою пов'язано з руйнуванням мережі оздоровчих закладів у відомчому та профспілковому підпорядкуванні. Загалом витрати на оздоровчі заходи становлять досить значну частку у видатках Фонду, проте немає чіткої відповідності страховим принципам.

Поряд з цим, незначні обсяги коштів Фонду спрямовуються на виплату допомоги на поховання. Окремі фахівці-економісти пропонують передати таку виплату до компетенції управлінь соціальної політики, що дозволить наблизити виплату соціальної допомоги до одержувача.

В економічній літературі обговорюються питання щодо стратегічних напрямів зміни місця та ролі соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в системі державного соціального страхування.

Підтримуємо законодавче нововведення щодо об'єднання страхових послуг, які надають Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в одній страховій установі з подальшим їх доповненням медичним страхуванням, що дозволить об'єднати надання соціальних послуг із санаторно-курортного лікування та оздоровлення з цим видом страхування. Необхідно взяти до уваги те, що зниження рівня захворюваності, зменшення витрат на виплату допомоги з тимчасової втрати працездатності значною мірою залежить

від якості медичного обслуговування застрахованих осіб. Все це дасть змогу упорядкувати соціальні послуги за категоріями населення, що обслуговуються: непрацездатне (Пенсійний фонд України), зайняте (Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування), безробітне (Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття).

Для успішного функціонування соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні, на нашу думку, доцільно також впровадити такі пропозиції: удосконалити управління фінансовими ресурсами соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, їх планувати на науково обґрунтованих засадах, своєчасно затверджувати бюджет соціального страхування з тимчасової втрати працездатності на плановий рік, ефективно здійснювати контроль за використанням фінансових ресурсів; переглянути порядок нарахування і виплати допомоги з тимчасової непрацездатності шляхом встановлення вищого відсотку врахування заробітної плати при стажі до 8 років, а також встановити єдиним джерелом виплати такої допомоги кошти Фонду; впорядкувати фінансування оздоровчих заходів, санаторно-курортного лікування та забезпечити їхню відповідність страховим принципам; фінансувати утримання дитячих спортивних шкіл, оздоровчих таборів, новорічних подарунків для дітей працівників за рахунок коштів профспілкових організацій та не використовувати для цього кошти Фонду; об'єднати страхові послуги, які надають Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в одній страховій установі з подальшим їх доповненням медичним страхуванням.

Для покращення діяльності Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності необхідно: не допускати порушень законодавства при проведенні тендерних процедур; підвищити ефективність використання коштів для фінансування матеріального забезпечення, надання соціальних послуг застрахованим особам і на утримання органів фонду: поліпшити якість управлінських дій щодо руху коштів Фонду. Разом з тим вимагає

удосконалення процесу планування, затвердження бюджету Фонду на плановий рік, здійснення контролю за його виконанням. Необхідно внести зміни у методику планування та прогнозування видатків бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, оскільки згідно з діючою практикою планові показники розраховуються на основі середньорічних величин за попередні роки, що є неефективним.

Таким чином, налагодження та удосконалення процесу управління коштами системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, зростання її економічної ефективності залишається однією з найважливіших проблем, особливо в умовах сучасного обмеження фінансових ресурсів.

2.2. Особливості фінансування матеріального забезпечення та соціальних послуг в системі державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Аналіз звітів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності по контрольно-ревізійній роботі засвідчив низьку ефективність контрольних заходів в установах, підприємствах та організаціях при досить значних витратах робочого часу на їх проведення. Мають місце непоодинокі випадки низької ефективності здійснення ревізій та перевірок окремих страхувальників.

Протягом 2016 року та 9 місяців 2017 року було встановлено фінансових порушень у використанні коштів Фонду, що призвели до збитків відповідно на 17,7 млн. грн. та 16,6 млн. грн. відповідно. Окрім того, органами Фонду було встановлено, що страхувальниками регіонів недонараховано в бюджет Фонду відповідно 1,2 млн. грн. та 600,0 тис. грн. страхових внесків. За порушення чинного законодавства у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності до адміністративної відповідальності притягнуто відповідно 7,3 тис. та 6,9 тис. посадових осіб [14].

Основним принципом використання страхових коштів Фонду є засади солідарності та субсидування. На виконання цієї норми Фонд забезпечує акумулювання та перерозподіл страхових коштів як у розрізі регіонів, так і у розрізі страхувальників.

Слід зазначити, що за 2017 рік органами Фонду охоплено перевітками 166,6 тис. страхувальників та 1,6 тис. інших отримувачів коштів Фонду (ФСТ та ДЮСШ, санаторіїв-профілакторіїв, ДЗО). При цьому, перевірено на 38 тис. (або на 18,6 %) менше страхувальників, ніж у 2016 році (204,6 тис. перевірених страхувальників). Зменшення кількості перевірок страхувальників обумовлено значним обсягом роботи, що здійснюється робочими органами відділень Фонду по опрацюванню заявок на фінансування страхувальників та більш ретельним підходом при плануванні перевірок відповідно до вимог нормативної бази Фонду. Перевітками в середньому по Фонду охоплено близько 12 % від загальної кількості страхувальників, цей відсоток відповідає показникам 2014 року.

Робочими органами відділень Фонду проведено 15,6 тис. позапланових перевірок щодо обґрунтованості поданих заявок-розрахунків (до здійснення фінансування страхувальників) та упереджено неправомірних витрат на суму 1,2 млн. грн., що підтверджено відповідними актами.

Виявлені порушення та застосовані фінансові санкції до 40,4 тис. страхувальників, або до 24 % від перевірених страхувальників. Тобто, порушення виявляються у кожного четвертого страхувальника. Крім того, порушення виявлені у понад 500 отримувачів коштів Фонду (ФСТ та ДЮСШ, санаторіїв-профілакторіїв, ДЗО), або у 33 % з перевірених об'єктів.

За результатами перевірок, згідно із вимогами Закону № 2240 донараховано до бюджету Фонду 537,0 тис. грн. страхових внесків, нараховано пені за несвоєчасну сплату страхових коштів в сумі 847 тис. грн., виявлено неправомірних витрат коштів, які підлягали поверненню Фонду на суму 32,3 млн. грн. (в т.ч. 1,3 млн. грн. отримувачами цільового фінансування) та застосовано штрафів на суму 27,9 млн. гривень.

Відповідно до ст. 165 та ст. 188 Кодексу України про адміністративні правопорушення, посадових осіб страхувальників та інших отримувачів коштів Фонду притягнуто до адміністративної відповідальності та накладено 26,8 тис. штрафів на загальну суму 3,9 млн. грн., що на 1,1 млн. грн., або на 41 % більше, ніж у 2016 році. Загальна сума надходжень донарахована до бюджету Фонду за результатами перевірок, враховуючи суми адміністративних стягнень у 2017 році склала 65,9 млн. грн., що на 3,2 млн. грн., або на 5 % більше, ніж у 2016 році.

Вагомі суми надходжень до бюджету Фонду додали за результатами контрольно-ревізійної роботи відділення Фонду: у м. Києві (8,3 млн. грн.), Дніпропетровське (5,3 млн. грн.), Чернігівське (4,2 млн. грн.), Вінницьке (2,1 млн. грн.), Черкаське та Рівненське (по 1,8 млн. грн.) та ряд інших відділень Фонду.

Поряд з цим, слід відмітити, що за результатами проведення контрольних заходів Рахунковою палатою України у Фонді соціального страхування з тимчасової втрати працездатності встановлено наступні фінансові та організаційні порушення.

По-перше, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності не забезпечив протягом 2015-2017 років належне виконання завдань, покладених на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині оздоровлення застрахованих осіб, і ефективне управління коштами, виділеними на зазначену мету, що позбавило значну частину застрахованих осіб та членів їх сімей можливості отримати ці послуги.

Несвоєчасне реагування Фондом на висновки Рахункової палати за результатами попередньої перевірки в частині неправомірного оздоровлення за рахунок коштів Фонду нестрахованих осіб з числа непрацюючих ветеранів війни та праці призвело до використання у 2017 році з порушенням ст. 4 Закону коштів у сумі 2,9 млн. грн. на оздоровлення 4 628 таких осіб [16].

По-друге, діюча система оздоровлення за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є неефективною та

неспроможна забезпечити реалізацію застрахованими особами права на санаторно-курортне лікування та оздоровлення відповідно до потреби. Виходячи з обсягу коштів, які щорічно спрямовуються Фондом на санаторно-курортне лікування, більшість застрахованих осіб не мають можливості отримати путівку протягом працездатного віку.

У 2017 році проліковано і оздоровлено у санаторно-курортних закладах та їх реабілітаційних відділеннях і у санаторіях-профілакторіях лише 3,1% застрахованих та 2,4% їх дітей у дитячих оздоровчих закладах. Темпи зростання видатків Фонду на оздоровчі заходи є неспівставними із темпами зростання цін на путівки.

По-третє, правління та виконавча дирекція Фонду не забезпечили належну організацію здійснення оздоровчих заходів у 2017 році, а Мінпраці - належного державного нагляду за діяльністю Фонду в цьому напрямі. Це спричинило надання неякісних послуг із санаторно-курортного лікування, призвело до повернення путівок та неефективного використання коштів Фонду.

Так, в порушення п.2.1 Інструкції про санаторно-курортне лікування потреба путівок в розрізі санаторно-курортних закладів не визначалася, що ускладнило можливість отримання відділеннями Фонду путівок, заявлених страхувальниками.

Результати тендеру 2017 року не задовольняли потреби застрахованих осіб. Відомі санаторії з багаторічним досвідом роботи через вищі ціни на путівки втратили можливість надавати застрахованим особам та членам їх сімей послуги. Переможцями стали нові санаторно-курортні заклади, окремі з яких не були готовими надати якісні послуги.

Довготривалий процес здійснення процедури закупівлі послуг з санаторно-курортного лікування призвів до запізнення більш як на один місяць початку оздоровлення.

Закупівля путівок проводилась без попереднього вивчення мережі оздоровчих закладів та їх матеріальної бази. Протягом 2017 року відділеннями

Фонду повернуто до санаторіїв 14,7 тис. путівок на загальну суму 31,3 млн. гривень [16].

По-четверте, система планування та фінансування видатків на оздоровчі заходи є недосконалою. Відсутність у Фонді персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб.

Через прорахунки при плануванні видатків з часткового фінансування дитячих оздоровчих закладів, несвоєчасне перерахування коштів на цю мету, після закінчення оздоровчого сезону повернуто, як невикористані, 9,4 млн. грн., що є неефективним управлінням коштами Фонду.

По-п'яте, у 2017 році внаслідок прийняття правлінням та виконавчою дирекцією Фонду неефективних управлінських рішень на 24 млн. грн. зменшені призначення на заходи, які безпосередньо впливають на поліпшення здоров'я населення.

З боку виконавчої дирекції Фонду не забезпечувався контроль за реалізацією оздоровчих заходів регіональними відділеннями Фонду. Стан виконання регіональних програм в частині надання послуг застрахованим особам, їх якості та результативності, не аналізувався, оцінка досягнення мети цих програм виконавчою дирекцією Фонду, не проводилася. За відсутності належного контролю з боку Фонду мають місце випадки надання послуг закладами, які не мають ліцензії МОЗ на право проведення медичної практики, що є порушенням вимог Інструкції про фінансування санаторіїв-профілакторіїв.

Оздоровлення застрахованих осіб в санаторіях-профілакторіях фактично згортається. Наявна матеріально-технічна база санаторіїв-профілакторіїв не забезпечує застрахованих осіб якісним та повноцінним лікуванням і потребує оновлення.

По-шосте, внаслідок зростання вартості путівок з року в рік постійно зменшується кількість дітей застрахованих осіб, які оздоровлюються у дитячих оздоровчих закладах за рахунок Фонду. У 2017 році за рахунок коштів Фонду на часткове фінансування дитячих оздоровчих закладів використано 112,5 млн. грн., що на 11,1% більше порівняно з 2016 роком, а кількість оздоровлених

дітей за цей період зменшилась на 13,3%. При цьому вартість частки путівки, що оплачується за рахунок Фонду, зросла на 28% [16].

По-сьоме, відсутність системної державної політики в сфері розвитку дитячо-юнацького спорту, неузгодженість законодавчих і нормативних актів з цього питання зумовили перекладання на бюджет Фонду обов'язку держави щодо утримання дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Внаслідок невирішеності питання щодо порядку та джерел фінансування ДЮСШ кількість вихованців у закладах, які отримували часткове фінансування за рахунок коштів Фонду, зменшилась за 2015-2017 роки майже на 20 відсотків.

У 2016 році за рахунок Фонду фінансувалось 750 таких закладів, видатки склали 96,6 млн. гривень. Фінансування здійснювалось за відсутності Положення про ДЮСШ, затверджених штатних нормативів та чіткого узгодженого механізму фінансової підтримки незалежно від їх форми власності та підпорядкування. В результаті, кошти Фонду спрямовувалися, переважно, на виплату заробітної плати персоналу (61%), натомість на проведення навчально-тренувальних зборів спрямовано лише 14,2% загального їх обсягу [40].

При здійсненні перевірок фахівцями відділів з питань експертизи тимчасової непрацездатності перевірено 435 699 листків непрацездатності, що на 87 532 більше ніж за минулий рік. За результатами перевірок встановлено, що 21 346 листків непрацездатності видані з порушенням Інструкції про порядок заповнення листка непрацездатності, затвердженої наказом МОЗ України від 03.11.2004 року № 532/274/136-ос/1406, що становить 4,9 % від усіх перевірених листків непрацездатності.

По необгрунтовано виданих та продовжених листках непрацездатності та необгрунтовано виданих путівках в реабілітаційні відділення санаторно-курортних закладів виконавчими дирекціями відділень фонду за 2017 рік подано 1 620 претензій до лікувально-профілактичних закладів на суму більше 1,5 млн. грн.

Відшкодовано бюджету Фонду понад 1,33 млн. грн., що майже на 403 тис. грн. більше ніж за минулий рік (у тому числі по необгрунтовано

виданих листках непрацездатності – понад 512 тис. грн., необґрунтовано продовжених – понад 738 тис. грн., путівкам – майже 80 тис. грн.).

За результатами перевірок листків непрацездатності за зверненнями страхувальників за 2017 рік попереджено виплат по необґрунтовано виданим та продовженим листкам непрацездатності на суму понад 1,6 млн. грн. Щороку державними та комунальними закладами охорони здоров'я видається близько 12 млн. листків непрацездатності (лікарняних), на оплату яких із бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності витрачається понад 4 млрд. гривень. Чималий відсоток цих коштів витрачається через симулювання хвороб та їх тривалості, а це незаконно відібрані кошти, що могли б піти на оплату путівок громадянам. Тому зараз як ніколи суттєво назріла проблема підвищення ефективності контролю за станом експертизи тимчасової непрацездатності в усіх вітчизняних закладах охорони здоров'я.

Проблеми із виплатами лікарняних у Фонді, власне, почалися синхронно з фінансово-економічною кризою, що охопила державу в 2014 року. Через низку об'єктивних причин, зокрема, зниження фонду оплати праці, що не дало Фондові вийти на заплановані показники доходів, дефіцит його бюджету у 2015 році склав майже 500 млн. грн. Першочерговий обов'язок цієї організації, згідно із законодавством, надавати матеріальне забезпечення - оплачувати допомогу по тимчасовій непрацездатності, вагітності та пологах та на поховання.

За оперативними даними відділень Фонду заборгованість із виплати допомоги (неоплачені листки тимчасової непрацездатності, а також вагітності та пологах) на 1 жовтня поточного року становить майже 17 мільйонів гривень.

Основною причиною збільшення заборгованості із виплати допомоги за рахунок коштів Фонду є несвоєчасна виплата заробітної плати на підприємствах, адже в таких випадках підприємство не перераховує страхові внески й у нього немає коштів на виплату допомоги. Крім порушення строків виплати заробітної плати суттєвою причиною несвоєчасної виплати допомоги є також припинення діяльності підприємствами у зв'язку з банкрутством та проведенням процедури санації (ліквідації) підприємств.

Одним із чергових кроків на шляху зменшення зловживань та забезпечення прозорості оформлення лікарняних має стати Єдиний електронний реєстр листків непрацездатності. Запровадження такого реєстру дозволить лікарям вносити в електронну мережу необхідні відомості про пацієнтів, історію хвороби та ін. Передбачають, що такий реєстр суттєво ускладнить випадки маніпулювання з лікарняними, до того ж - систематизує інформацію про захворюваність в Україні. Останнє значно полегшить і зробить ефективнішим процес планування і розподілу путівок на санаторно-курортне лікування та реабілітацію.

Доступ до Єдиного електронного реєстру матиме обмежене коло фахівців, адже там буде зазначений, зокрема, і діагноз. Користуватися цими даними пропонується працівникам вітчизняних закладів охорони здоров'я, фахівцям МОЗ та лікарям-експертам Фонду.

Таким чином, можна стверджувати, що у Фонді соціального страхування з тимчасової втрати працездатності щорічно мають місце факти незаконного та нецільового використання страхових коштів, що в свою чергу знижує ефективність його роботи. А відтак постають питання про необхідність вдосконалення процесу фінансового забезпечення соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та порядку використання коштів відповідного Фонду.

Поряд з цим, проблема належного формування дохідної бази вітчизняних соціальних фондів для України залишається гостроактуальною. Для її вирішення під час фінансової нестабільності цілком реальним кроком на шляху збільшення доходів бюджетів вітчизняних соціально-пенсійних фондів може бути розширення бази справляння єдиного соціального внеску за рахунок окремих витрат громадян на придбання предметів розкоші, елітного житла, закордонних туристичних путівок, авіаквитків, а в найближчому майбутньому – квитків на космічні подорожі.

РОЗДІЛ 3. РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Вдосконалення порядку використання коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності застрахованим особам

Зазначимо, що в Україні щорічно державними та комунальними закладами охорони здоров'я видається близько 12 млн. листків непрацездатності (лікарняних), на оплату яких із бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності витрачається понад 4 млрд. гривень [62]. Чималий відсоток цих коштів витрачається через симулювання хвороб та їх тривалості, а це незаконно відібрані кошти, що могли б бути використані на оплату путівок громадянам. Тому в Україні суттєво назріла проблема підвищення ефективності контролю за станом експертизи тимчасової непрацездатності в усіх вітчизняних закладах охорони здоров'я.

За повну та своєчасну оплату лікарняних листків в Україні відповідає Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, який здійснює відповідне фінансування зі свого бюджету.

За оперативними даними відділень Фонду заборгованість із виплати допомоги (неоплачені листки тимчасової непрацездатності, а також вагітності та пологах) на 1 жовтня 2017 року становить майже 17 мільйонів гривень [62].

Основною причиною збільшення заборгованості із виплати допомоги за рахунок коштів Фонду є несвоєчасна виплата заробітної плати на підприємствах, адже в таких випадках підприємство не перераховує страхові внески й у нього немає коштів на виплату допомоги. Станом на 1 липня 2017 року заборгованість із виплати заробітної плати на підприємствах, згідно звітних даних Фонду, зросла, відносно початку 2017 року на 18,7 % [14].

Крім порушення строків виплати заробітної плати суттєвою причиною несвоєчасної виплати допомоги є також припинення діяльності підприємствами у зв'язку з банкрутством та проведенням процедури санації (ліквідації) підприємств. За даними відділень Фонду за першу половину 2017 року

заборгованість із виплати допомоги мала місце на 1 084 підприємствах України [14].

На даний час основним інструментом боротьби Фонду із такими зловживаннями є перевірки закладів охорони здоров'я.

Відповідно до даних звіту про роботу виконавчих дирекцій відділень Фонду за I півріччя 2017 року органами Фонду подано 466 претензій до лікувально-профілактичних закладів. У результаті бюджету Фонду відшкодовано понад 357 тис. грн. (у тому числі по необґрунтовано виданих листка непрацездатності – майже 129 тис. грн., необґрунтовано продовжених – понад 166 тис. грн., путівках, виданих з порушеннями, – майже 62 тис. грн.).

Крім того, за результатами перевірок листків непрацездатності за зверненнями страхувальників у I півріччі 2016 року попереджено виплат по необґрунтовано виданих та продовжених листках непрацездатності на суму 358 тис. грн [62].

Підтримуємо думку про те, що одним із чергових кроків на шляху зменшення зловживань та забезпечення прозорості оформлення лікарняних має стати Єдиний електронний реєстр листків непрацездатності. Запровадження такого реєстру дозволить лікарям вносити в електронну мережу необхідні відомості про пацієнтів, історію хвороби та ін. Передбачають, що такий реєстр суттєво ускладнить випадки маніпулювання з лікарняними, до того ж – систематизує інформацію про захворюваність в Україні. Останнє значно полегшить і зробить ефективнішим процес планування і розподілу путівок на санаторно-курортне лікування та реабілітацію.

На нашу думку, рівень досягнутих соціальних гарантій, що фінансуються даним Фондом має бути збережений і подальша фінансова політика Фонду має бути спрямована на зростання рівня соціальної захищеності застрахованих осіб та членів їх сімей.

У зв'язку з цим, вважаємо, слід внести зміни у методику планування та прогнозування доходів і видатків бюджету ФСС ТВП. Згідно з діючою практикою планові показники розраховуються на основі середньорічних

величин за попередні два роки. Відсутнє врахування динаміки зміни показників, які впливають на соціальні виплати, і стосуються народжуваності, захворюваності, смертності. Бюджет Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності формується в основному за рахунок обов'язкових страхових внесків юридичних осіб. Його наповнення залежить від рівня заробітної плати, розміру страхових внесків, своєчасності виплати заробітної плати тощо. Поки що досить незначна питома вага внесків працівників у доходах бюджету ФСС ТВП. Підвищення їх частки повинно стимулювати зацікавленість у зниженні страхових ризиків, турботі про своє здоров'я, що дозволить підвищити рівень матеріального забезпечення та охопити соціальними послугами членів сімей застрахованих осіб. Зростання обсягу надходжень страхових внесків фізичних осіб можливе через збільшення розміру їх заробітної плати та легалізацію тіньових доходів.

Дослідження видаткової частини бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності показали, що біля 50% коштів направляється на покриття витрат у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, а 30% - оздоровлення. Темпи росту першої групи зростають, тоді як витрати на оздоровлення скорочуються. Це означає такий перерозподіл коштів між окремими видами матеріального забезпечення, при якому видатки на санаторно-курортне лікування та оздоровлення здійснюється за залишковим принципом.

В процесі реформування державного соціального страхування буде запроваджене медичне страхування, а це дозволить об'єднати надання соціальних послуг зі санаторно-курортного лікування та оздоровлення з даним видом страхування. Таке положення вимагає прийняття нормативних документів щодо визначення гарантованого державою рівня безоплатної медичної допомоги, створення системи забезпечення якості медичних послуг на рівні світових стандартів, атестації медичних працівників, ліцензування та акредитації установ охорони здоров'я.

Аналіз фінансового стану Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності свідчить, що на розмір бюджету впливають такі негативні чинники, як: зменшення абсолютної чисельності зайнятого населення в економіці, збільшення кількості робочої сили, яка перейшла з державного сектору в приватний, де права на соціальний захист працюючих за наймом осіб часто не забезпечуються, неповна зайнятість, затримка виплати заробітної плати та її низький рівень для багатьох категорій працівників. Також певний вплив має втручання органів державної влади у сферу соціального страхування через надто часті зміни розмірів страхових внесків та об'єкту оподаткування. Принципи страхування передбачають участь у формуванні соціального страхового фонду всіх учасників: роботодавців, застрахованих осіб та держави. Вносячи обов'язкові внески, застраховані особи набувають страховий стаж, від розміру якого залежать окремі соціальні виплати. В них виникає зацікавленість в легалізації своїх доходів, використанні інших форм страхування.

В умовах, коли в Україні запроваджено єдиний соціальний внесок важливим є попередження можливого впливу суб'єктивного чинника, що призведе до нераціонального фактичного перерозподілу коштів між окремими видами страхування, в тому числі і на страхування з тимчасової втрати працездатності.

Одним із стратегічних напрямів перетворень у сфері соціального страхування в Україні згідно з Концепцією розвитку Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності на 2013-2023 рр. є необхідність забезпечення його прозорості (відкритості).

Оцінюючи стан інформаційного забезпечення соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні, слід звернути увагу на:

1. Відсутність уніфікованих вимог щодо інформування населення на офіційних веб-сайтах про діяльність виконавчих органів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.
2. Обсяги та спосіб оприлюднення офіційної інформації, що визначаються кожним обласним відділенням самостійно.

3. Неналежну поінформованість населення щодо можливостей системи соціального страхування із тимчасової втрати працездатності.

Враховуючи приналежність Фонду соціального страхування до інститутів публічного права відповідно до Постанови КМУ «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 4 січня 2002 р. із змінами і доповненнями, постає необхідність оцінки ступеня інформаційної відкритості задля всебічної обізнаності населення про можливості соціального страхування у зв'язку із настанням такого виду соціального ризику як тимчасова непрацездатність.

Результати моніторингу свідчать про неналежне інформування учасників системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності щодо соціально-економічної ситуації в регіоні. Недостатньо висвітлені на веб-сайтах більшості управлінь: офіційна хроніка та новини, анонси офіційних акцій і зустрічей, офіційні повідомлення та заяви, інтерв'ю та виступи керівників.

На жодному із веб-сайтів не забезпечено можливість зворотного зв'язку учаснику системи соціального страхування, в окремих випадках спостерігаємо лише наявність інформації про типові запитання-відповіді. За результатами моніторингу найвищі показники – в Одеській області, найнижчі – в Івано-Франківській.

Виявлені найтипівіші порушення вимог оприлюднення офіційної інформації свідчать про наявність недоліків не тільки інформаційного забезпечення, а й проблем організаційного та правового характеру, а в окремих випадках – про порушення порядку формування та використання фінансових ресурсів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (ФССЗТВП).

Таким чином, формування єдиних вимог до інформаційного забезпечення у галузі соціального страхування дозволить забезпечити прозорість фінансових потоків, підвищити платіжну та звітну дисципліну, цільове використання фінансових ресурсів, своєчасне та належне надання якісних послуг і здійснення соціальних виплат.

3.2. Напрями розвитку державного соціального страхування з тимчасової непрацездатності

Упродовж останніх років в Україні визначилася песимістична тенденція до погіршення стану здоров'я населення. Влада виявилася до цього небайдужою і зробила поліпшення здоров'я громадян однією з пріоритетних стратегій своєї політики.

Вчасне санаторно-курортне оздоровлення дозволяє уникнути інвалідності, а часто і забути про хворобу, стверджують лікарі. Економісти ж рахують: одна гривня, вкладена в реабілітацію або санаторно-курортне оздоровлення, зберігає чотири гривні – людина швидше відновлює працездатність у разі хвороби [53].

Щороку близько 250 тисяч соціальних путівок громадяни отримують через Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Щодо фактичної кількості оздоровлених осіб за кошти Фонду, то ще до 2009 року цей показник щороку впевнено зростав. Проте в 2010 році відбувається загальне зменшення обсягів санаторно-курортного лікування. На сьогодні в Україні лише кожна 45-а застрахована особа може скористатися путівкою на санаторно-курортне лікування. "Соцстрахівську" путівку може отримати фактично кожна застрахована особа, тобто той, хто офіційно працює і сплачує страхові внески. Основою кожної санаторно-курортної чи реабілітаційної путівки є висновок лікувально-профілактичного закладу щодо необхідності такого виду лікування (форма 070/о), а також заява працівника до комісії із соціального страхування. Такі комісії на своїх засіданнях і займаються остаточним розподілом соціальних путівок серед працівників організації чи підприємства. Про їх існування, до речі, знають далеко не всі застраховані особи.

Слід зазначити, що у законодавстві прийнято норму щодо можливості надання путівки застрахованій особі один раз на 2 роки.

Також, за вимогою профспілок зменшено розмір відшкодування часткової вартості путівки застрахованою особою до двомісного номера з 30% до 25%. Це означає, що при щорічних обсягах закупівель путівок в сумі близько 1млрд грн – сума економії для застрахованих осіб буде становити в цілому понад 50 млн грн або 250 грн з однієї путівки для кожної застрахованої особи. Щодо підвищеного комфорту лікування й відпочинку, то тут відсотки значно зростають, і за одномісний номер, приміром, слід буде внести всі 50% від вартості путівки.

Аналіз стану оздоровлення та відпочинку дітей упродовж останніх п'ятнадцяти років засвідчує зростання відповідних показників у період до 2004 року. Водночас, починаючи з 2005 року, відбувається постійне зменшення кількості дітей, охоплених оздоровчими послугами. Невтішна ситуація і з мережею дитячих оздоровчих закладів. За роки незалежності Україна втратила величезний рекреаційний потенціал, що накопичився за радянських часів: починаючи з 1995 року кількість стаціонарних закладів зменшилася на 23%.

Єдиним нововведенням в галузі можна вважати ініціативу нинішнього уряду щодо створення спеціального Державного реєстру, завдяки якому планується визначити чітку кількість дитячих оздоровчих закладів, де можна отримати комплекс лікувальних процедур, а також баз відпочинку.

Очевидним постає висновок про неефективне об'єднання зусиль органів державної влади всіх рівнів задля подолання негативних тенденцій у сфері оздоровлення та відпочинку дітей, недосконалість організації оздоровчого процесу та забезпечення умов для реалізації прав дітей на повноцінне та якісне оздоровлення та відпочинок.

Окрім державного і місцевого бюджетів, загальну вартість дитячої оздоровчої путівки покривають кошти від роботодавців, батьків і Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Фахівці погоджуються, що внесок Фонду в організацію та проведення дитячої оздоровчої кампанії суттєвий.

Фонд забезпечує застрахованим особам (працюючим) оздоровлення їхніх дітей протягом усього року (особливо у літній сезон). Основними завданнями Фонду під час організації оздоровчих кампаній є збільшення кількості якісно оздоровлених дітей та підвищення рівня надання оздоровчих послуг, що у свою чергу сприяє зниженню захворюваності серед дітей та призводить до зменшення витрат із бюджету Фонду на допомогу по тимчасовій непрацездатності.

Водночас, у зв'язку з фінансово-економічною кризою знизилися реальні доходи батьків, які, зазвичай, здійснюють доплату до коштів Фонду до повної вартості путівки. У 2014 році доплата за кошти Фонду до повної вартості путівки до дитячого закладу оздоровлення склала 630 грн., що становить 30 відсотків від повної вартості путівки. Решта суми – за батьками, страхувальниками або профспілковими організаціями. Роботодавці та профспілкові організації через обмеженість власних коштів теж не мали достатньої фінансової можливості для оплати вартості путівок до дитячих закладів оздоровлення. Отже, хоч і здешевлені, дитячі оздоровчі путівки виявилися задорогими для багатьох трудівників із невисокою заробітною платою.

Проте, неповне використання всіх передбачених коштів на дитяче оздоровлення не скасовує роботу контрольно-ревізійної служби Фонду, одним з обов'язків якої є постійний та ретельний контроль цільового використання коштів на соціальні послуги, які забезпечує Фонд. Головним в цій роботі є здійснення внутрішнього фінансового контролю через перевірки районних, міжрайонних, міських виконавчих дирекцій, тобто проведення комплексних і тематичних перевірок (зокрема, правомірності й доцільності видачі путівок), а також ревізій страхувальників та інших одержувачів коштів Фонду, тобто здійснення зовнішнього фінансового контролю.

Одним із кроків, що мають сприяти підвищенню ефективності витрачання коштів Фонду на дитяче оздоровлення, є внесення змін до нормативно-правової бази Фонду. Значно поліпшили б ситуацію із дитячим

соціальним оздоровленням і законодавчі втручання. Це, по-перше, збільшення відрахувань від суми єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням.

По-друге, це внесення змін до норм Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей», які діяли раніше: повернення оздоровчої зміни із 21 до 18 днів; повернення власнику закладу права самостійно вирішувати питання оптимальної кількості днів оздоровчої зміни для дітей.

По-третє, що стосується проблеми мережі дитячих оздоровниць, то це передбачає прийняття Закону України «Про заборону ліквідації, перепрофілювання, відчуження та передання в оренду оздоровчих закладів для провадження діяльності, не пов'язаної з оздоровленням та відпочинком». Окрім цього, доцільним є запровадження контролю за згаданим вище Державним реєстром дитячих закладів оздоровлення та відпочинку з боку не лише державних органів влади, а й спеціалістів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, який тривалий час співпрацює не з однією тисячею оздоровниць і прагне залучити до спільної результативної роботи якнайбільше таких закладів.

Отже, вважаємо, що сприятлива економічна ситуація в країні – лише одна складова ефективної роботи Фонду у сфері санаторно-курортного лікування й оздоровлення. Соціальні путівки подешевшали б і більше громадян оздоровилося б у санаторіях, якби, приміром, попит на них не мав сильно виражений сезонний характер. За літо, приміром, кримські санаторії приймають більше половини своїх відвідувачів. Решта приїжджає невеликими партіями впродовж усього року. В осінньо-зимовий період оздоровниці працюють лише на половину або взагалі закриваються. Тоді як цей період більше підходить для покращення здоров'я, аніж літня спека. Вирівняти ситуацію можна додатковими послугами та розвитком санаторної інфраструктури, попрацювати над якими мають вже самі санаторії.

Гострим постає питання запровадження в Україні медичного страхування.

Адже подібний стан не дозволяє Україні ратифікувати статтю 13 Європейської соціальної хартії (переглянутої), яка гарантує громадянам України право на соціальну та медичну допомогу.

Виходом із цієї ситуації є запровадження системи загальнообов'язкового медичного страхування з найменшими затратами на її функціонування, у тому числі на сплату страхових внесків. Найбільш прийнятними для реалізації зазначених вимог є законодавча ініціатива, підтримана Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та праці в березні 2008 року та під час його обговорення на «круглому столі», проведеному Комітетом у квітні 2008 року. Це законопроект № 1040 [53].

Саме цим документом передбачається запровадження загальнообов'язкового медичного страхування винятково на засадах, передбачених Конституцією та Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, розраховуючи при цьому на низку переваг системи, яка чітко визначає державні гарантії реалізації застрахованими особами своїх прав, а також забезпечує формування і використання страхових коштів на засадах солідарності та субсидування.

В умовах обмеженості в державі фінансових ресурсів, що спрямовуються у сферу охорони здоров'я, запропонована законопроектами концепція запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування шляхом перетворення діючого Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності у Фонд соціального медичного страхування України і покладання додатково на останній обов'язків фінансування надання медичних послуг населенню України є оптимальною моделлю функціонування в державі системи соціального страхування у сфері збереження і відновлення здоров'я застрахованих осіб.

Такий висновок базується на наступному:

- досягається мета мінімізації адміністративних видатків на функціонування окремих видів соціального страхування та уникнення дублювання ряду функцій по страхуванню здоров'я, які зараз покладено на Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, зокрема щодо медичної реабілітації, відновлення здоров'я у санаторно-курортних закладах та їх реабілітаційних відділеннях, оздоровлення дітей та інших заходів профілактичного плану;

- потреба в медичному обслуговуванні та наданні допомоги по тимчасовій непрацездатності для працюючих осіб у більшості випадків виникає при настанні одного й того ж страхового випадку, пов'язаного із захворюванням. Ці питання регулюються положеннями Конвенції МОП про медичну допомогу та допомогу у випадку хвороби № 130 від 04.06.1969 р., якою передбачається управління виплатами цих видів допомоги однією установою;

- зниження рівня захворюваності та зниження витрат на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності, які передбачені в бюджеті Фонду соціального страхування по тимчасовій непрацездатності лише на 2010 рік в обсязі близько 3,8 млрд грн, значною мірою залежить від якості медичного обслуговування застрахованих осіб. Покладання цих напрямів роботи на один страховий фонд дасть змогу створити комплексну систему медико-соціального забезпечення громадян України, підвищити рівень контролю за експертизою тимчасової непрацездатності [53].

Необхідно прийняти до уваги також те, що зниження рівня захворюваності, зменшення витрат на виплату допомоги за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності в значній мірі залежить від якості медичного обслуговування застрахованих осіб і являє собою єдину систему медико-соціального забезпечення працюючих.

Рациональна і ефективна організація справи, за наявності розширення існуючої у Фонді соціального страхування з тимчасової втрати працездатності матеріальної бази та спеціалістів медичного профілю, дозволить сприяти

підвищенню якості надання медичних послуг і, відповідно, сприяти зменшенню втрат робочого часу внаслідок захворюваності.

Все це у підсумку призведе до зменшення витрат Фонду на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності, за рахунок чого можна буде збільшити обсяги медичних послуг, які надаються застрахованим особам за рахунок страхових коштів.

Всі види матеріального забезпечення та соціальних послуг, які зараз надаються застрахованим особам за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, будуть представлені в складі медичного страхування.

Передбачається, що перелік медичних послуг, що надаватимуться застрахованим особам, будуть встановлюватися окремим законом одночасно з прийняттям закону про Державний бюджет України та закону щодо розмірів страхових внесків.

Вартість медичних послуг визначатиметься згідно з положенням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Взаємовідносини Фонду медичного страхування та надавачів медичних послуг визначатимуться на підставі договору про надання медичних послуг за медичним страхуванням.

Законопроектом передбачається, що страхові внески на медичне страхування застраховані особи будуть сплачувати лише в частині матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Покриття витрат на медичні послуги буде забезпечуватися роботодавцями та державою.

Управління Фондом медичного страхування, як і іншими фондами соціального страхування, здійснюватиме правління, яке складатиметься з представників держави, застрахованих осіб та роботодавців, та виконавча дирекція Фонду.

Ефективність використання коштів соціального страхування підвищиться, оскільки модернізований Фонд буде спроможний здійснювати

перевірки обґрунтованості видачі листків непрацездатності застрахованим особам та продовження їх дії, дотримання цими особами режиму, встановленого лікарем на період тимчасової непрацездатності, перевірки роботи комісій закладів охорони здоров'я, які направляють застрахованих осіб для лікування в реабілітаційні відділення санаторно-курортних закладів за путівками, придбаними за рахунок коштів Фонду, а також контроль за якістю, обґрунтованістю та адекватністю медичних послуг характеру хвороби, стану здоров'я та зумовленими цим медичним потребам застрахованих осіб.

Введення медичного страхування дозволить пов'язати обсяг і якість праці медичних працівників з розміром їх заробітної плати, що спонукатиме лікарів до надання якомога якіснішої медичної допомоги.

Виходячи з конкретних економічних умов, які існують в Україні, створення системи загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування має здійснюватись з урахуванням можливостей вітчизняної економіки та існуючої системи організації охорони здоров'я.

Враховуючи зазначене та законодавчі норми, що врегульовують питання надання соціальних послуг та виплат, у тому числі, які здійснюються Фондом соціального страхування від нещасних випадків, доцільно було б доручити виконання обов'язків цього Фонду новоутвореному Фонду соціального медичного страхування.

Запропоновані заходи нададуть можливість системі фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування в державі набути більш керованої і чіткої побудови, яку складуть страхові фонди з пенсійного страхування, медичного страхування та страхування на випадок безробіття [53].

Управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням також вимагає відповідних змін з урахуванням набутого власного та наявного міжнародного досвіду.

Останнім часом державна сторона в управлінні Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності намагається, не маючи для цього жодних підстав, здійснювати тиск на представників роботодавців та

профспілок при прийнятті рішень, що є грубим порушенням законодавства, призводить до зриву засідань правління Фонду, вирішення важливих соціальних питань.

Поряд з цим, Міністерством праці та соціальної політики України підготовлено проект Закону, згідно з яким органу державного нагляду за діяльністю фондів соціального страхування (тобто Мінпраці) має бути надано право «розпуску правління та наглядової ради (фонду) у разі допущення порушень, передбачених положенням про них».

Щоб запобігти негативним явищам в управлінні фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування, потрібно чітко визначити місце і роль, а також повноваження кожної зі сторін, що мають безпосереднє відношення до сфери діяльності самоврядних фондів соціального страхування: держави, роботодавців, профспілок.

В основу розв'язання цього питання мають бути покладені такі принципи:

- управління фондами соціального страхування здійснюється на двосторонній основі представниками роботодавців і профспілок, оскільки платниками єдиного соціального внеску є саме роботодавці та застраховані особи;
- законодавче врегулювання відносин у сфері загальнообов'язкового соціального страхування здійснюється державою.

Основне повноваження органу державного нагляду за діяльністю фондів соціального страхування, як визначено законодавством, має зберігатись. А саме: здійснення контролю за дотриманням страхувальниками та страховиками законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Великий масштаб проблем формування інституту державного соціального страхування обумовлений несистемністю і повільними темпами інституційних перетворень у соціальній сфері.

Україна розпочала перебудову державного соціального страхування з початку 2001 року і йде в реформуванні цього важливого напрямку соціальної

політики, фактично, європейським шляхом. Адже здійснення державного соціального страхування у нашій країні є функцією самоврядних правових органів — фондів загальнообов'язкового соціального страхування. Вважається, що якщо держава частину своїх повноважень передає соціальним партнерам, тим самим відбувається зміцнення самої держави. Держава бере на себе лише загальний юридичний нагляд за системою соціального страхування.

Система соціального страхування органічно пов'язана із системою заробітної плати, податковою системою, політичною ситуацією в державі, станом ринку праці, демографічними проблемами в сьогоденні і її динаміки розвитку на майбутнє. На сьогодні ми можемо констатувати, що формування системи соціального страхування не ув'язано із зазначеними вище факторами, які багато в чому визначають якісні її характеристики - рівень пенсій і інших страхових виплат, якість і обсяг послуг по лікуванню й оздоровленню працездатного населення, і тому, побудова ефективної системи соціального страхування в Україні є складним завданням.

На наш погляд, у функціонуванні системи соціального страхування є ряд недоліків, які порушують її фінансову рівновагу:

- 1) наявність високого рівня у всіх сферах економіки тіньового ринку, що розширюється, незареєстровані форми зайнятості, неофіційні і невраховані виплати заробітної плати, що в підсумку знижує рівень соціальних гарантій для зайнятих у цій сфері працівників і істотно звужує (до 25-30%) економічні можливості для фінансування державних позабюджетних соціальних фондів;
- 2) збереження архаїчних положень соціального законодавства, що консервують не страхові механізми придбання прав на пенсійне й інші види соціального страхування, що породжує нездорові стимули відхилення працівниками і роботодавцями від законодавчо встановлених процедур оформлення трудових відносин і сплати в повному обсязі податків і страхових внесків;
- 3) наявність вкрай високої і невиправданої диференціації в системі заробітної плати і доходів населення в різних секторах економіки і регіонах

країни, і при цьому не ув'язано із системою страхових відрахувань і всією системою соціального захисту, і є гальмом розвитку системи соціального страхування;

4) відсутність концептуально вивіреної системи керування соціальним страхуванням у формі демократичних механізмів участі у всіх найважливіших процедурах прийняття рішень основних соціальних суб'єктів (повноважних представників працівників і роботодавців) [35, с.132].

У цьому зв'язку, на наш погляд, необхідно розробити середньострокову програму дій (наприклад, на 3-5 років) з метою завершення в найближчі 5-8 років формування системи державного соціального страхування в Україні, та пов'язати її з реформами в системі заробітної плати, бюджетної та податкової системи. Така програма заходів дозволить забезпечити поступовість і послідовність в роботі уряду, міністерств, відомств, співтовариств суб'єктів соціального страхування (представників працівників, роботодавців і страховиків).

Необхідною і визначальною умовою формування інститутів соціального страхування є легітимізація (узакононення) основних економічних механізмів (по збору, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів). Центральне питання полягає у визначенні оптимальних для дійсного етапу пропорцій між особистим внеском працівника в окремі державні фонди соціального страхування, ув'язаним із розміром і обсягом виплачуваних допомог (принцип самовідповідальності), і частки коштів, що направляються на перерозподіл на користь осіб з більш низькими доходами і періодами сплати страхових внесків.

Вважаємо, що дана проблема може бути вирішена у випадку розв'язання наступних методологічних і правових завдань:

1. Визначення рівнів доходів (заробітної плати) громадян, які варто вважати достатніми для самозабезпечення та для нарахування страхових внесків з метою формування фінансово надійної системи соціального страхування. Для цього слід провести актуарні розрахунки з метою врахування особливостей країни – економічних можливостей територій, різних секторів

економіки, професійних і груп населення за статтю, а також середньо- і довгострокової ситуації на ринку праці і демографічних прогнозів.

2. Обґрунтування оптимальної частки ВВП, яка використовується на фінансування окремих видів соціального страхування і всієї системи з урахуванням прогнозів.

3. Визначення кола і якісних характеристик причин, що приводять до настання не страхових періодів у трудовій діяльності осіб з об'єктивних факторів і які повинні солідарно дотуватися страховими надходженнями всіх страхувальників [53, с.41].

Поряд з цим, допоміжним, але досить ефективним методом організації даної роботи може слугувати метод оцінок і міжнародних зіставлень, включаючи рекомендації спеціалізованих міжнародних організацій у даній сфері (Міжнародної організації праці і Міжнародної асоціації соціального забезпечення). Накопичений ними значний досвід у сфері соціальної політики і соціального страхування дозволяє застосувати широкий арсенал засобів на вибір і обґрунтування цілей, функцій, соціальних нормативів.

Формування системи обов'язкового соціального страхування в Україні вимагає концептуального і законодавчого вирішення ряду першочергових задач національного масштабу. Найважливішими серед них є:

- розробка доктрини системи соціального страхування для України (філософії соціального страхування і його місця в системі соціального захисту населення, ролі соціальних суб'єктів у питаннях фінансування і управління);
- розробка методологічних основ для формування власного правового поля соціального страхування, що має чіткі законодавчі рамки, що фіксують і не допускають йому змішуватися з правовими полями особистого страхування, з одного боку, і соціальною допомогою, з іншого;
- розмежування функцій і повноважень по організації і керуванню системою й окремими видами соціального страхування основних соціальних суб'єктів (роботодавців, працівників і держави), з рольових їхніх позицій страхувальників, застрахованих, організуючих і контролюючих органів;

- визначення форм, рівнів і механізмів реалізації соціальних гарантій, які забезпечуються різними видами соціального страхування;
- визначення 4-5 базових правових інститутів соціального страхування, які б включали всі можливі види страхових випадків і забезпечення координації їхньої діяльності з метою щільного правового структурування усіх форм і видів захисту;
- визначення фінансових механізмів видів соціального страхування з врахуванням формування оптимального навантаження суб'єктів страхування, пов'язаного з політикою заробітної плати, доходів і податкової політики в країні;
- визначення інструментарію й інфраструктури керування соціальним страхуванням - моделей актуарних розрахунків, інформаційної бази, статусу актуарних центрів і контрольних органів, медико-реабілітаційних служб [35, с.129-130].

Побудова ринкової фінансової моделі соціального страхування має три взаємопов'язаних аспекти: інформаційна безпека та основні напрями її забезпечення, визначення джерел фінансування, як способу нагромадження засобів достатніх для забезпечення гарантій соціального захисту; розподіл фінансового тягара між основними суб'єктами страхування; способи використання (розподілу і перерозподілу) страхових коштів.

Ринкова модель системи соціального страхування має базуватися на наступних принципових положеннях:

- фінансування забезпечується в основному за рахунок внесків роботодавців та працівників;
- розміри страхових послуг знаходяться в залежності від розмірів внесків. Тільки ті особи, що здійснюють внески мають право на отримання послуг. Особливості демографічного, соціально-економічного розвитку України викликають необхідність змішаного фінансування пенсійного страхування за допомогою методів пільгового пенсійного забезпечення (за рахунок роботодавців і держави);

- важливий елемент фінансової моделі соціального страхування – перерозподіл відповідальності основних суб'єктів соціального страхування [53, с.42].

Отже, одним з важливих напрямів подальшого розвитку системи державного соціального страхування в Україні є врахування інтересів усіх соціальних партнерів, а саме: держави, роботодавців та профспілок. Це в свою чергу, забезпечить злагоджену роботу фондів соціального страхування, зменшення тіньового сектору заробітної плати, і як наслідок – збільшення розміру виплат при настанні страхових випадків.

ВИСНОВКИ

По-перше, соціальне страхування – це важлива складова частина соціального захисту населення, центром якого є людина та її потреби, а якість їх задоволення впливає на соціально-економічний розвиток держави. Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності створює умови для відтворення робочої сили та захисту громадян у разі настання певних страхових випадків: втрати працездатності, хвороби, догляду за дитиною, вагітності та пологів тощо.

Фінансове забезпечення системи державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності формується за рахунок: надходжень від страхових внесків; асигнувань Державного бюджету; фінансових санкцій, що застосовуються до страхувальників за порушення соціального законодавства; прибуток, отриманий від використання тимчасово вільних коштів Фонду, в тому числі резерву страхових коштів Фонду, на депозитних рахунках в комерційних банках; інших надходжень. Кошти цільових страхових фондів не включаються до складу Державного бюджету України.

В розвинутих країнах світу соціальне страхування спрямовується на забезпечення основних життєвих потреб та недопущення суттєвого зниження доходів внаслідок дії факторів соціального ризику.

По-друге, результати проведеного аналізу засвідчують, що соціальні виплати, що здійснюються Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України фінансуються в повному обсязі, визначеному законодавством. Проте, недостатнім на сьогодні є фінансування видатків фонду по статті «Оздоровчі заходи», оскільки в Україні лише кожна 45-а застрахована особа може скористатися путівкою на санаторно-курортне лікування.

По-третє, у Фонді соціального страхування з тимчасової втрати працездатності щорічно мають місце факти незаконного та нецільового використання страхових коштів, що в свою чергу знижує ефективність його роботи. За результатами фінансового контролю використання коштів виявлено

основні причини, що обумовлюють фінансові порушення: у процесі використання коштів соціального страхування – низька ефективність використання коштів для фінансування матеріального забезпечення та надання соціальних послуг застрахованим особам, порушення законодавства при проведенні тендерних процедур, нецільові витрати коштів фонду, низька якість управлінських дій щодо тимчасово вільних коштів фонду.

По-четверте, обґрунтовано, що рівень досягнутих соціальних гарантій, що фінансуються Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності має бути збережений і подальша фінансова політика системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності має бути спрямована на зростання рівня соціальної захищеності застрахованих осіб та членів їх сімей. У зв'язку з цим: слід внести зміни у методику планування та прогнозування доходів і видатків бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в частині врахування динаміки зміни показників, які впливають на соціальні виплати, і стосуються народжуваності, захворюваності, смертності населення.

По-п'яте, в умовах, коли в Україні запроваджено єдиний соціальний внесок важливим є попередження можливого впливу суб'єктивного чинника, що призведе до нераціонального фактичного перерозподілу коштів між окремими видами страхування, в тому числі і на страхування з тимчасової втрати працездатності.

По-шосте, управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням також вимагає відповідних змін з урахуванням набутого власного та наявного міжнародного досвіду. В основу розв'язання цього питання мають бути покладені такі принципи: управління фондами соціального страхування здійснюється на двосторонній основі представниками роботодавців і профспілок, оскільки платниками страхових внесків за видами соціального страхування є саме роботодавці та застраховані особи; законодавче врегулювання відносин у сфері загальнообов'язкового соціального страхування здійснюється державою.

Вважаємо, що завдяки плідній співпраці уряду та соціальних партнерів система соціального страхування буде успішно функціонувати та буде впроваджено ще один вид страхування, передбачений Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування – медичне страхування, що сприятиме стабільності та злагоді в суспільстві, продовженню соціально-ринкових реформ в Україні, підвищенню рівня життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієв В. Соціальне страхування: історія, проблеми // Соціальний захист. - 2012. - №2. - с.43-51.
2. Бабиц Л.М., Васечко Л.І. Оптимізаційна модель фінансового механізму соціального страхування України // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1 (91). – С.158-169.
3. Болотіна Н. Б. Міжнародне соціальне право - право соціального захисту людини // Актуальні проблеми формування правової держави в Україні: До 50-ї річниці Конвенції про захист прав людини та основних свобод: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф.: У 2 ч. / За ред. М.І. Панова. - Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. - Ч. 1. - С. 91 - 93.
4. Вигдорчик Н.А. Социальное страхование в общедоступном изложении. - М.: Вопросы труда, 1927.-191 с.
5. Вигдорчик Н.А. Теория и практика социального страхования. Теоретические основы социального страхования. - М.: Вопросы труда, 1919. - Вып. 1. — С. 12.- 23.
6. Від соціального забезпечення до соціальної політики: Зб. наук. ст. / За ред. Я. А. Жаліла. — К, 2010. — 214с.
7. Внукова Н.М., Кузьминчук Н.В. Соціальне страхування: Навчальний посібник.- К.: Кондор, 2006. — 352с.
8. Волощук Г.О. Фінансові фонди соціального спрямування в Україні: бюджетні, страхові, пенсійні: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: ЦНЛ, 2004. – 267с.
9. Грог М.Т. Соціальне страхування стає реальністю. Якою саме? // Соціальна політика і соціальна робота. - К., 2013. - № 1. - С. 38-44.
10. Гудков Л. Социальное страхование: концептуальные вопросы задействования накопительно-инвестиционных форм // Российский экономический журнал. - 2010. - №9. - С.59-66.
11. Гуменюк І. Страхові внески та єдиний соціальний внесок: соціально-

правові аспекти порівняння // Юридичний журнал. – 2012. – №3. – Доступний з: <<http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2591>>.

12.Державне управління соціальним захистом населення в умовах ринкової економіки: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.03 [Електронний ресурс] / А.С. Цумаєва; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. — К., 2008. — 20 с.

13.Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення у цифрах та фактах : інформаційна довідка Міністерства праці та соціальної політики України та Пенсійного фонду України. – К., 2012. – 67 с.

14.Звіти про формування та використання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України у 2011-2012 рр. [Цит. 2015, 7 липня]. – Доступний з: <<http://www.fse.gov.ua/>>.

15.Звіти про формування та використання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України у 2013-2014 рр. [Цит. 2015, 12 серпня]. – Доступний з: <<http://www.fse.gov.ua/>>.

16.Звіти Рахункової палати України про результати контролю за використанням коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2013 - 2014 рр. [Цит. 2015, 8 квітня]. – Доступний з: <<http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/cat>>.

17.Іванова О.Л. Соціальна політика : теоретичні аспекти. – К.: Академія, 2009. – 120с.

18.Іщенко Г. "За" і "проти" єдиного соціального внеску: // Уряд. кур'єр. - 2010. - 1 листоп. - С.7

19.Кесслер Д. Старые и новые риски и социальная роль страхования // Страховое дело. – 2010. – №12. – С.40-42.

20.Кичко І.І. Страхування як елемент фінансового механізму соціального захисту // Фінанси України. - 2009. - №4. - С.148-153.

21.Колосок А.М. Соціальне страхування в контексті становлення соціального діалогу // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3 (81). – С. 129–135.

22. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР.
23. Концепція соціального забезпечення населення України: Постанова Верховної Ради України від 21.12.1993р. №3758-ХІІ.
24. Косова Т.Д., Басанцев І.В. Сутність і критерії ефективності системи соціального захисту // Фінанси України. – №8.— 2010.- С.26-32.
25. Литвин О.М. Зарубіжний досвід системи соціального страхування та можливості використання його в Україні // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. - К., 2009. - № 5. - С. 96 - 101.
26. Лібанова Е. Ринок праці та соціальний захист: Навчальний посібник. - Київ: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2012. - 491с.
27. Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій / НАН України; Інститут демографії та соціальних досліджень; Державний комітет статистики України / Е.М. Лібанова (ред.). — К. : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2006. — 356с.
28. Мачульская Е.Е., Горбачева Ж.А. Право социального обеспечения. - М.: Книжный мир, 2011.-278 с.
29. Надточій Б. Соціальне страхування чи соціальне забезпечення?: Погляд з позицій прав, установ та принципів // Україна: аспекти праці. - К., 2012. - № 1. - С. 31-35.
30. Національна система загальнообов'язкового державного соціального страхування: сучасні проблеми та стратегія розвитку / під ред. Е. М. Лібанової; Ін-т демографії та соціол. дослідж. – К., 2006. – 178 с.
31. Національна система загальнообов'язкового державного соціального страхування: сучасні проблеми та стратегія розвитку / За ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціологічних досліджень, 2006. - 178 с.
32. Никитин С.М., Степанова М.П., Глазова Е.С. Социальные налоги в развитых странах: особенности, тенденции, последствия // Деньги и кредит.— №2.—2012.— С.41-51.
33. Новосельська Л.І., Цігуш Ю.Ю. Уніфікація фінансових потоків у системі соціального страхування // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник

науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2014. – Вип.19.3. – С.235-238.

34.Олефір О.І. Соціальний захист населення: необхідність перегляду сутності // Теорії мікро-, макроекономіки / За ред. Ю.В.Ніколенка. - К., 2013. - Вип. № 7. - С. 45-52.

35.Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98–ВР.

36.Охорона праці в Україні: Нормативні документи / Упоряд. О.М. Роїна. – К.: КНТ, 2009. – 92с.

37.Оцінка ефективності використання коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності [Цит. 2014, 11 листопада]. – Доступний з: <<http://www.fse.gov.ua/>>.

38.Павленко Ю. Світовий досвід функціонування систем соціального страхування. Уроки для України // Україна: аспекти праці. - К., 2008. - № 6. - С. 30-37.

39.Правові основи становлення соціального страхування в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / І.О. Гуменюк; Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2001. — 19 с.

40.Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000р. №2017 – III.

41. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності: Закон України від 23.04.1999 р. №1105.

42.Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням: Закон України від 18.01.2001 р. № 2240–III.

43. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. №2464 [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.rada.gov.ua>.

44.Про максимальну величину фактичних витрат на оплату праці

найманих працівників оподатковуваного доходу (прибутку), сукупного оподатковуваного доходу (граничну суму заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2001 р. № 225.

45. Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування: Закон України від 11.01.2001 р. № 2213-III.

46. Роик В.Д. Социальное страхование: теоретические и методологические основы // Человек и труд. - 2009. - № 2. - с.10-18.

47. Савченко Н. Г. Соціальне страхування: [навч. посіб.] / Н. Г. Савченко. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. - 172 с.

48. Синчук С. Теорія соціального ризику за правом соціального забезпечення // Право України. - К., 2013. - № 3. - С. 55-60.

49. Скуратівський В., Палій О., Лібанова Е. Соціальна політика. - К.: Вид-во УАДУ, 2013. - 265 с

50. Социальная работа: теория и практика: Учеб. пособие / Отв. ред. Е.И.Холостова, А.С.Сорвина. - М.: ИНФРА-М, 2009. - 427 с.

51. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. І.Д. Звереві, Г.М. Лактіонової; І.Д. Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко, В.А. Поліщук. - 2-ге вид., перероб. і допов. - К.: Центр навч. л-ри, 2014. - 434с.

52. Соціальне страхування: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С.І. Юрій, М.П. Шаварина, Н.В. Шаманська. - К.: Кондор, 2014. - 384с.

53. Система страхових внесків має принципове значення [Цит. 2014, 12 жовтня]. - Доступний з: <<http://www.fse.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art>.

54. Сташків Б. До питання про метод права соціального забезпечення // Підприємництво, господарство і право. - К., 2013. - № 3. - С. 53-57.

55. Сташків Б. Норми права соціального забезпечення // Право України. - К., 2012. - № 2. - С. 74-79.

56. Стичинський Б. Право соціального забезпечення: проблеми становлення і розвитку // Право України. - К., 2008. - № 6. - С. 85-90.

- 57.Столяров В.Ф., Васечко Л.І. Економічний механізм соціального страхування // Фінанси України. – 2012. - №2. – С. 31-43.
- 58.Торлоков В.А. Социальное страхование в социальном государстве. // Социальный мир.– 2012.–№8.– С.2-7.
- 59.Тропіна В. Перспективи запровадження єдиного соціального внеску в Україні // Світ фінансів. – 2010. - Вип. 2 (11), - липень. – С.102-111.
- 60.Тропіна В. Б. Фіскальне регулювання соціального розвитку суспільства / В. Б. Тропіна ; Академія фінансового управління, Науково-дослідний фінансовий ін-т. - К. : НДФІ, 2008. - 368 с.
- 61.Трубич С.Ю., Швець В.Є. Формування системи соціального страхування // Фінанси України. - 2009. - №2. - С.110-115.
- 62.Фіктивні лікарняні створюють чималі проблеми [Цит. 2014, 10 жовтня]. – Доступний з: <<http://www.fse.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art>.
- 63.Холод Н. М. Напрями підвищення рівня добробуту населення в Україні в контексті інституційних реформ / Холод Н. М. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 19.7. – С. 212 – 219.
- 64.Чутчева О. Становление системы социальной защиты в Украине (организационно-правовой аспект) // Підприємництво, господарство і право. - К., 2013. - № 2. - С. 48-53.
- 65.Янова С.Ю. Финансовый механизм социального страхования / С.Ю. Янова // Страховое дело. – 2010. – №10. – С. 23-26.